

Юрий Лужков
...სიყვარული

იური ლუჟკოვი
О ЛЮБВИ...

ОТ ИЗДАТЕЛЯ

Дорогой читатель, прошу принять это издание как подарок и мой личный ответ на ту ситуацию, в которой мы, грузины и русские, сегодня оказались.

Я грузин, живущий и работающий в Москве, у меня две родины, два одинаково любимых языка и всего один вопрос: почему мы бездействуем и позволяем нас ссорить?

Прочитав эссе Юрия Михайловича Лужкова, я был настолько впечатлен, что решил переиздать его, с разрешения автора, в виде книжки. Хотя текст давно опубликован в газетах, тбилисских и московских, убежден, что такому посланию (или лучше сказать, объяснению в любви) суждено занять почетное место в наших домах. Что бы ни говорили по телевизору, ни писали в прессе, здесь – чистая правда, и пусть она очищает наши мысли и чувства от всего наносного и искусственного.

Михаил Хубутия

გამომცემლისგან

ძვირფასო მკითხველო, გთხოვ მიიღო ეს გამოცემა, როგორც ჩემი პირადი საჩუქარი და პასუხი იმ სიტუაციაზე, რომელშიც აღვმოვჩნდი ჩვენ, ქართველები და რუსები დღეს.

მე ქართველი ვარ. ვცხოვრობ და ვმუშაობ მოსკოვში. მე ორი სამშობლო მაქვს, ორი ერთნაირად საყვარელი ენა და მხოლოდ ერთი კითხვა მაქვს: რატომ არ ვმოქმედებთ და ნებას ვრთავთ, რომ წაგვანებონ?

წავიკითხე თუ არა იური ლუჯკოვის ესე, იმდენად დიდი შთაბეჭდილების ქვეშ აღმოვჩნდი, რომ გადავწყვიტე ის წიგნის სახით გამომეცა. თუმცა ეს ტექსტი უკვე გამოქვეყნებულია თბილისის და მოსკოვის გაზეთებში, დარწმუნებული ვარ, რომ ასეთი ნაშრომი (ან, უკეთ რომ ითქვას სიყვარულის ახსნა), ღირსია საპატიო ადგილს იკავებდეს ჩვენს სახლებში. რასაც არ უნდა ამომდინენ ტელეკონფერენციებში, სწერდნენ პრესაში, ამ ნაწარმოებში – ჭეშმარიტი სიმართლეა. და დანამდლოს მან ჩვენი გრძნობები და აზრები ყოველივე ხელოვნურისგან და ქართო მოტანილისგან.

მიხეილ ხუბუტია

ОБРАЩЕНИЕ
главного редактора газеты
«Литературиლი Сакарთველო»

"ლიტერატურული საქართველო"
№ 43 (3607)
1 დეკემბერი, 2006 წ.

მთავარი რედაქტორისგან:

Грузины – и тем более, вы,
русские, – прочтите Лужкова!

ქართველებო, მით უმეტეს, თქვენ
რუსებო - წაიკითხეთ ლუჯკოვი!...

Дорогой читатель!
Русский ты или грузин, или...
А конкретнее: Ваня ты или
Вано, – ты обязательно дол-
жен прочесть этот рассказ
Юрия Лужкова.

ძვირფასო მკითხველო! რუსო,
ქართველო და კიდევ, კონკრე-
ტულად: „ვინც გინდ იყავ“, გინდ
„ვანია“, თუ გინდა, „ვანოც“ - იური
ლუჯკოვის ეს ტექსტი აუცილებე-
ლად უნდა წაიკითხო!

Поверьте, я не вчерашний
редактор, чтобы послать чита-
теля к несправедному материа-
лу. Со всей ответственностью
говорю: с давних пор стара-
юсь разобраться в Русско-
Грузинских отношениях.
Но столь проникновенно-
го, глубокого, мудрого и, что
самое главное, любовью про-
питанного сочинения мне
читать еще не приходилось!

მე გუშინდელი რედაქტორი არა ვარ,
ავტორის ყასიდად ნათქვამს ვერ
მივხვდებ და პატიოსანი მკითხველი
კაცი ყალბი მასალის წასაკითხად
მივდევენო!... მთელი პასუხისმგებლო-
ბით ვამბობ: რუსულ-ქართული ურთი-
ერთობის გარკვევის მცდელობა მე
აქამდეც არაერთხელ მქონია, მაგრამ
ამ სიღრმის, ამ სიბრძნის და, რაც
მთავარია, ამ სიყვარულით - ამ ორ
ხალხის ურთიერთდამოკიდებულებაზე,
მე ჯერ არაფერი წამიკითხავს!

Прочтите – благодарить
будете!

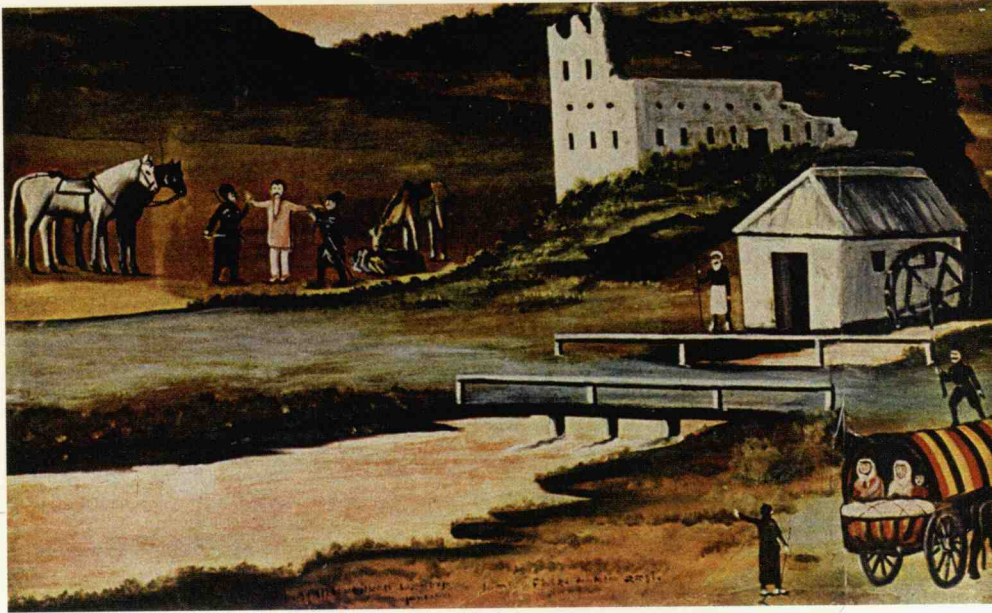
როცა ამ წერილს წაიკითხავთ,
მადლიერებით გამიხსენებთ!

Спасибо...

გმადლობთ...

Тамаз Цивцивадзе

თამაზ წივწივაძე

– **Т**ы ведь знал Банщика?
– А то!

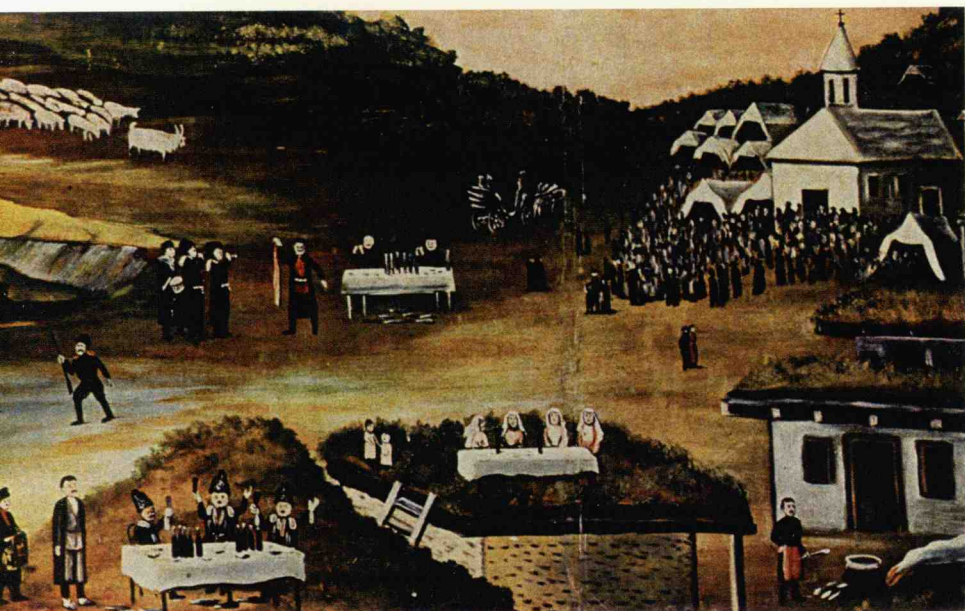
Вопрос прозвучал тем более неожиданно, что речь у нас шла о любви. Мой друг, грузинский журналист, только что вернулся с научного конгресса, где сделал фантастическое открытие:

– Чем глубже современные физики вникают в происхождение вселенной, тем больше подтверждают гипотезу Аристотеля: «Мир создан любовью».

– შენ ხომ იცნობდი იმ მექისეს?
– აჰა!

ასეთი მოულოდნელი შეკითხვა დამისვა ჩემმა მეგობარმა, ქართულმა ჟურნალისტმა, რომელიც ეს-ესაა დაბრუნდა ერთ-ერთი სამეცნიერო კონგრესიდან, სადაც ფანტასტიკური.

რაც უფრო მეტად უღრმავდებიან თანამედროვე ფიზიკოსები სამყაროს შეყმნის საიდუმლოებას, მით უფრო უახლოვდებიან არისტოტელეს ჰიპოთეზას: „სამყარო

Когда слышишь, как они говорят о муках рождения материи, невольно вспоминаешь финал «Божественной комедии» Данте: «Любовь, что движет солнце и светила». Можно не верить в Бога, но в любовь-то не верить нельзя!

Слушать всё это было невероятно приятно. Мы сидели на пасеке, пили чай. Был дивный воскресный день. Пчелы, обалдев от запахов разнотравья, жужжали по-праздничному. В такие минуты беседа течет

„შეიქმნა სიყვარულით“. როცა ისმენ, როგორ მსჯელობენ ისინი მატერიის საწყისზე, უნებლიეთ გაგონდება „ღვთაებრივი კომედიის“ ფინალი: „სიყვარული ამოდრავებს მზესა და მნათობებს“... შეიძლება არ იწამო ღმერთი, მაგრამ შეუძლებელია არ იწამო სიყვარული!

მეტად სასიამოვნო იყო ჩვენი საუბარი. ვისხედით საფუტკრეში და ვსვამდით ჩაის. უქმე დღე იყო. კვირა. თავზე დაგვზუზუნებდა ნაირფერი ყვავილების სურნელებით გაბრუებული ფუტკარი.

сама по себе, оставляя каждому из собеседников пространство для внутреннего монолога.

– Знаешь, – продолжал друг, – с научной точки зрения, любовь – это вещь абсолютно загадочная. Страсть дело другое, там инстинкты, эмоции. А вот любовь, особенно жертвенная, не имеет оснований в природе. Она приходит словно из другого измерения. Мы помним яркие образы юных влюбленных: Тристан и Изольда, Ромео и Джульетта, Меджнун и Лейла. Но любовь зрелая, не увядающая в мелких заботах повседневности, – тайна, не постижимая даже искусством. «Жили долго и счастливо и умерли в один день» – вот и все, что можно прочесть о такой любви.

Так ты знал Банщика?

* * *

ბუნებრივ ღარში მიდიოდა ჩვენი საუბარი.

– ხომ იცი, მეუბნება ჩემი მეგობარი. მეცნიერის თვალით რომ შევხედოთ, სიყვარულის ახსნა-განმარტება წარმოუდგენელია. ერთი რამეა, – გრძნობა, ინსტიქტი, ემოცია, და სულ სხვაა სიყვარული. თავგანწირული, როგორც უყვართ ერთმანეთი ახალგაზრდა ტრისტანსა და იზოლდას, რომეოსა და ჯულიეტას, ლეილას და მეჯნუნს, და მაინც სულ სხვაა ხანიერი, მარადი სიყვარული, რასაც არაფერი აქვს საერთო ყოველდღიურ გაწამაწიასთან. „ცხოვრობდნენ ისინი ბედნიერად და გარდაიცვალნენ ერთსა და იმავე დღეს“. აი, სულ, რითითაც გამოიხატება მსგავსი სიყვარული. ესე იგი, შენც იცნობდი იმ მექისეს?

* * *

Речь шла о «тёрщике» одной из тех знаменитых серных бань, которым город Тбилиси, если верить преданию, обязан своим основанием. Легенда гласит: охотился как-то в этих местах великий царь Вахтанг Горгасал. Подстрелил фазана. Всё шло как обычно, пока любимая гончая не принесла пронзенную царской стрелой дичь. Тут государь понял, что видит чудо. Фазан был сварен. Не так, конечно, как делал придворный повар, но для божественного знамения вполне прилично. Мы с вами сказали бы: да где ж тут чудо, упал фазан в горячий источник – подумаешь, делов-то. Однако в те годы люди были весьма впечатлительны, цари в особенности. Чуть что, усматривали промысел Божий. А потому, восхвалив Господа, государь объявил место святым и назвал его «Теплым». Что по-грузински, как вы уже догадались, звучит... Правильно: «Тбилиси».

Легенда эта удивительна тем, что никакие стратегические соображения – ни гора, ни Кура, ни скрещение торговых путей не повлияли, если верить грузинам, на выбор места для столицы. И это лучше всего характеризует то состояние, в которое приходит чело-

ис иყო სახელგანთქმული თბილისური გოგირდის აბანოს მექისე. ლეგენდას თუ ვერწმუნებით, თავად თბილისი ასე აღმოცენდა: ამ ადგილებში ნადირობდა დიდი მეფე ვახტანგ გორგასალი. მეფემ დათოფა ზოხობი. საყვარელმა მწევარმა მისდია ნანადირევს და ასე და ამგვარად წააწყდნენ იმ ბინულს, საცა ის ზოხობი ჩავარდა. ბინული თბილი იყო, და აი სწორედ აქედან დაენათლა ქალაქს თავისი სახელი: თბილისი. და ამრიგად გაჩნდნენ გოგირდის აბანოები. ასე იშვა ახალი სამოთხე. ეწვიეთ თბილისს და მოინახულეთ აბანოები, რათა დარწმუნდეთ ჩემი ნათქვამის ჭეშმარიტებაში: ეს ყველაფერი რალაც არამიწიერია. ასე ვფიქრობდი მე, როცა ჯერ კიდევ უწვერული ყმაწვილი მივლინებაში (ჯიბეში გახვერტილი გროშით) მოვხვდი იმ ქალაქში და იმ აბანოში, იმ მექისესთან.

მსგავსი გუნება-განწყობის აღწერა შეუძლებელია. ის მექისე, ტანზე რომ თეთრეული ჰქონდა შემოხვეული და შიშველი ფეხები სანდალებში გაეყარა, რომელ (ტოგოსან) სენატორს მოგაგონებდათ. ამ მექისის წინაპარმა გაუხეხა ალბათ ზურგი პუშკინს. ოსტატისა და შეგირდის ტრადიციული მონაცვლეობა გრძელდება. საპნის ფუმფულა ქაფს ყველა დააყენებს, ზურგს სხვაც გახეხავს, მაგრამ ის მექისე, მოკლედ რომ ვთქვათ, ჯადოქარი იყო: სადღაც, მოუსაველეთში ჩახვეწა, დაღლა-მოწყენა,

век после посещения серной бани. Действительно, других аргументов не требуется. Скажу больше: если хотите узнать, что потерял род человеческий, когда Адама лишили райской прописки, поезжайте в Тбилиси, сходите туда. И вы согласитесь: это нечто неземное. Во всяком случае, так думал я, впервые (тогда еще молодым человеком) отправившись на последние деньги в серные бани и там побывав в беспощадных и заботливых руках Банщика. Описать впечатлени-е нет никакой возможности. Как, впрочем, и самого мастера.

Он был достопримечательно-стью старого города – обмo-таннй белой простыней, как римский сенатор тогой, в сандалиях на босу ногу. Похоже, никто не видел его одетым. Еще поговаривали, что он тер спину чуть ли не самому Пушкину, что в каком-то отношении правда, ибо традиция тбилисских терщи-ков передается, не прерываясь, от мастера к ученику.

Банщик был гением в том смы-ле, что сочетал в своих дви-жениях грубость и нежность, скрепляя этот контраст осо-бой любовью к человеческому телу. Научить жестом фокус-ника делать из воздуха огром-

უგუნურობა-ნერვიულობა. სხვა ვიყავი აბანოში რომ შევედი და სხვა გამოვედი. გარდავისახე.

ის მექისე, გარდა იმისა, რომ თავისი საქმის დიდოსტატი გახლდათ, ფსიქოლოგიც აღმოჩნდა: მიხვდა რა ავლადიდების პატრონი ვიყავი და შეძლეული გროში უკან დამი-ბრუნა: „ფეშქეშ“! საქართველოში მცხოვრები ნებისმიერი ეროვნების ადამიანი ბუნებრივად ითვისებს მან-დაურ ადათ-წესს. ასევე მოიქცა ის მექისე მდიდრებთანაც. ერთხელაც, გოგირდის აბანოში მოხვედრილა ნელსონ როკველერი, რომელსაც თან ახლდა თურმე სენატორი ელუარდ კენედი. მექისე წინდაწინ გაუფრთხილებიათ, დიდი სტუმ-რები გეყოლებათ. „რას მეუბნებით, გაკვირვებულა მექისე, შიშველი ადამიანი, დიდი თუ პატარა, რამ განასხვავაო“. ამერიკელებმა დო-ლარები მოიხსრიკეს. მექისემ გულდასმით დაათვალიერა აქამდე უნახავი ქალაღის ფული და ამაყ-ად დაუბრუნებია სტუმრებისთვის: „ფეშქეშ“! თარჯიმანი კარგა ხანი ეწვალა თურმე, ვიდრე იმ ერთა-დერთი სიტყვის ასავის-გასავისს გაიგებდა.

მე შემძლია კიდევ ბევრი ვიამბოთ იმ მექისეზე, მაგრამ, როგორ გინდა მკითხველი დაარწმუნო იმაში, რაც მართლა მოხდა. ეს ერთობ უბრალო და მიწიერი ადამიანი თურმე უზარმაზარ სიყვარულს დაატარებდა.

ное облако мыльной пены можно кого угодно. Проводить коленом по позвоночнику, соразмеряя доставляемую боль с удовольствием, тоже. Но суметь так отнестись к мужскому телу, чтобы оно оставило за порогом бани все мрачные мысли, невроты, утомленность, – это дело таланта. Руки его были очень сильными и заботливо чувствительными. Впрочем, он пользовался и ногами, залезая клиенту на спину и работая всеми четырьмя конечностями над хребтом и прочими косточками. Люди выходили от него преображенными.

Как все такого рода профессионалы, он оказался еще и психологом. Не знаю уж, каким образом догадался, что перед ним «голь перекатная» (а проще говоря, молодой специалист в первой командировке), но только, закончив сеанс, неповторимым жестом протянул мне обратно деньги, произнеся одно слово: «Пешкеш!»

– Это чисто грузинский жест. Самое интересное, что точно так же он поступал с богачами. Однажды к нему привели американского миллиардера Нельсона Рокфеллера, приехавшего вместе с сенатором Эдвардом Кеннеди на оче-

реднюю Дартмутскую встречу. Хозяева потащили гостей в серные бани и, естественно, работу поручили Банщику. А чтобы тот проникся ответственностью поручения, стали объяснять, кто есть кто. Банщик выслушал, но отреагировал скупое: «Кацо, когда люди голые, они все равны». И ничего «сверх программы» своим заморским клиентам не предложил. Однако американцы были в восторге, уходя протянули долларовые купюры. Банщик внимательно рассмотрел незнакомую в те годы валюту, потом гордым жестом протянул обратно, сказав, как и тебе: «Пешкеш!» Что означает: «Ты мне даешь, но я возвращаю тебе как подарок». Переводчики долго объясняли американцам значение этого чисто грузинского понятия.

Можно много рассказывать про Банщика, но полагаю, читателю уже ясно, что если искать человека, менее подходящего на роль Ромео, то это будет трудно. Так думали все. Ближайшие друзья и соседи, знавшие его всю жизнь, не могли предположить, что в этом простаке таилась глубоко любящая душа – настолько потаенно от чужих глаз жила истинная любовь. Своих чувств к жене он никогда не

выказывал. Никто не сопрягал с ним что-либо более высокое, чем баня и предбанник. И лишь в последнюю очередь можно было ожидать от этого человека того поступка, о котором сейчас расскажу.

Когда жена умерла, он собрал все, что мог, на все имеющиеся деньги справил келехи – поминки, которые произвели впечатление даже в Тбилиси. А на следующее утро облачился во все новое и чистое, вышел на Метехский мост и бросился вниз головой в Куру.

Сказано в Библии: «Ибо сильна, как смерть, любовь». Особенно та, что проходит через всю жизнь, не теряя масштаба в мелочах быта. Такая любовь живет потаенно, ее не воспевают ни западные менестрели, ни восточные ашуги. Она мало похожа на то, что связывается с образами героев-любовников. Но это самое глубокое, что бывает между людьми.

* * *

ცოლი რომ გარდაეცვალა, მექისემ მობოჭა რაც გააჩნდა და ისეთი ქელეხი გადაუხადა საყვარელ მეუღლეს, მთელს უბანში რომ სალაპარაკო შეიქმნა.

გათენდა შეძვეგი დილა. მექისე გამოეწყო ახალთახალ ტანსაცმელში, გავიდა მეტეხის ხიდზე და მტკვარში გადაეშვა. ბიბლია გვეუბნება: „რამეთუ, სიკვდილივით ძლიერია სიყვარული“. ასეთი სიყვარული იღუმალია და მისი აღწერა არ ძალუძთ ვერც დასავლურ მენესტრელებს და ვერც აღმოსავლურ აშულებს. და მაინც: მსგავსი სიყვარული ასულდგმულებთ ადამიანებს.

* * *

Я слушал своего друга и думал о том, до чего, черт возьми, обожаю грузин. Язык международной дипломатии не знает такого термина, как любовь. Максимум, дозволенный дипломатическим лексиконом, это дружба. В редких случаях «братская», иногда «неразлучная» или «дружба навеки» между народами. Однако бывают случаи, бывают связи, которые иначе, как любовью, не назовешь.

Сейчас даже трудно вспомнить, как мы все (россияне в особенности), готовы были восхищаться грузинами. Как восторгались кавказским застоьем, мужским пением, бытовым жестом. Как восхищались фильмами, театром, художниками. Никогда не было идеи, что «наше лучше». Ничто не навязывалось. Всё время готовы были воздать им должное.

Заочное ощущение Грузии было соткано из настроений и интонаций: убери их, и всё исчезнет. С ней был связан праздник, открытость и доброжелательность, что-то солнечное и веселое. Не возникало не только ревности, но и обыденности. Стоило кому-то сказать «грузины придут» – накатывало ощущение тепла,

вкусный и теплый хлеб (гულზე ხელი დამიღია), როგორ ვაღმერთებდი საქართველოს! საერთაშორისო დიპლომატიის ენამ არ იცის ისეთი ტერმინი, როგორც არის - სიყვარული. დიპლომატიურ ლექსიკონში წერია - მეგობრობა, იშვიათად - ძმური, უფრო იშვიათად - ურყევი, ან კიდევ სამუდამო, მაგრამ იქნება ვითარება, სადაც სხვას ვერაფერს დაარქმევ, თუ არა სიყვარულს.

სამწუხაროდ, აწ მხოლოდ მოგონებებსა და შემორჩა, რარივ აღფრთოვანებულები ვიყავით ქართველებით, როგორ გველამაზებოდა ქართული სუფრა, ქართული წესადათი. რარივ მოგვწონდა ქართული კინოფილმები, თეატრი, პერფორმანსი, და, რათქმაუნდა, ლიტერატურა.

ეს იყო რაღაც დღესასწაულის მსგავსი, გულღიაობითა და სიკეთით, სინათლითა და მზით გააღწეოდა. და მისხალი შურისა არ იდგა ჩვენს შორის. საკმაო იყო, ვინმეს წამოსცდენოდა „ქართველები მოდიან“, რომ გული გვეკვებოდა სითბოთი და სიხარულით, რაშიც ლომის წილი მიუძღოდა ქართულ ხელგამლილობას. და გარშემო ყველაფერი უკეთესდებოდა. ხოლო, თუ მსგავსი ურთიერთობა მოიშალა და თაობიდან თაობას არ გადაეცა, გაჩენილი უფსკრულის ამოვსებას, ვინ იცის, რა დრო და ხანი დასჭირდება.

света, радости, вкусоности и щедрости. Всё становились лучше.

Повторяю, это эмоции. Но из этих эмоций и состоят отношения. Если мы прервем их, не передадим по наследству, это будет зияние невозможное.

С детских лет жизнь была окутана грузинским ароматом. Сколько себя помню, всегда грузин в бурке скакал по папиросной коробке «Казбек» (память ушедшего на фронт отца); вечно глядел грустный Демон на танцующую царицу Тамару (репродукция на кухне); витязь в тигровой шкуре неустанно сжимал зверя в поднятых руках (в местной забегаловке). Все эти образы были знакомы до черточки. Им вторили стихи: Грузия была «зарифмована» в поэзии Пушкина, Лермонтова, Есенина, в переводах Пастернака. «Маяковский, - объясняла учительница Нина Николаевна, - родился там и воплотил в необычных ритмах поэтический строй горных высот, рек и ущелий волшебной земли».

Всё это было впитано русской культурой и встречалось на каждом шагу. Сочетание славянской широты и грузинской стати обогащало обоих.

სიყმაყვილიდან მოკიდებული მთელი ჩვენი ცხოვრება გაჯერებული იყო ქართული არომატით.

რაც თავი მახსოვს, თვალწინ მიდგას ნაბადმობურული ქართველი მამაკაცი პაპიროსის („ყაზბეგის“) კოლოფზე გამოსახული, ვისაც, რატომღაც, ფრონტზე მებრძოლ საკუთარ მამასთან ვაიგივებდი.

თვალწინ მედგა ქართველი „დემონი“ და ქართველი დედოფალი თამარ-მეფე (რებროლუქცია სამხარეულოში გვეკიდა), ვეფხვის ტყავში გამოსახულ რაინდს ხელებში აეტაცა გამძვინვარებული ვეფხვი (მსგავსი ნახატი ამშვენებდა რესტორნებსა და ფუნდუკებს). ყველა ეს ხატება გულისგულამდე იყო ჩვენთვის ნაცნობი და ახლობელი.

ახლა კიდევ პოეზია: საქართველო ჩახჩახებდა პუშკინის ლექსებში, ლერმონტოვის, ესენინის პოეზიაში. პასტერნაკისეულ თარგმანებში, განსაკუთრებით, ბარათაშვილი და მისი „ცისა ფერს“.

საქართველოში დაიბადა და აიღვა ფეხი მაიაკოვსკიმ, გვიხსნიდა ნინო მასწავლებელი, - საქართველოს მთების გრუნხუნი მოდის მისი ლექსებიდან, ჩანჩქერებისა და ხეობების, იმ ჯადოსნური მიწისა და წყლისა.

Мы ничего не навязывали Грузии. Наоборот, тут в полной мере проявлялась та самая «всемирная отзывчивость», о которой говорил Достоевский.

Взгляд, которым мы смотрели на грузин, включал в себя систему норм поистине идеальных. Грузинская статья, честь, рыцарство, пренебрежение к подачкам – всё это действительно сохранялось в национальной ментальности. Но я хочу сказать, что Россия никогда на это не посягала, а наоборот, всегда поддерживала. Нас отличало умение видеть в грузинах образцы рыцарства и чести, и этот взгляд выпрямлял их. Они гордо несли свою осанку под воздействием русского взгляда.

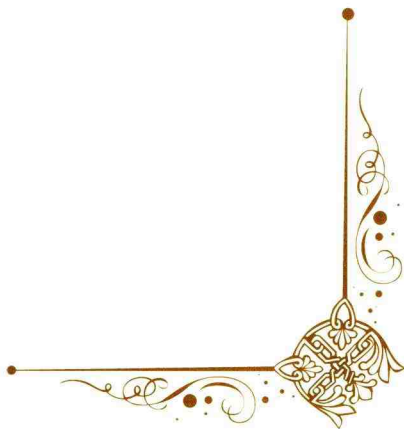
* * *

ეს ყველაფერი შეისისხლხორცა რუსულმა კულტურამ. სლავური ჰორიზონტი და ქართული ვერტიკალი შეერწყა ერთმანეთს.

ასეთი იდეალური იყო ჩვენი ურთიერთობა. ქართული ჩინებულება, სინდისიერება, რაინდობა, ღირსეულობა, თავდაუდრეკელობა სამაგალითო იყო.

მარადჟამს და ეს ყველაფერი ირეკლებოდა რუსი კაცის თვალის არეში.

* * *

И вот сегодня мне рассказывают, что мы, оказываемся, были завоевателями. Что в Грузии создают чуть ли не музей российской оккупации, а в Тбилиси появился проспект имени героя-освободителя Буша...

Еще несколько лет, и молодое поколение грузин перестанет говорить на русском языке. В свое время те, кто направлялись в Россию и возвращались, обогащенные русской культу-

да аи, მეუბნებიან, რომ ჩვენ ვიყავით დამპყრობელი ერი, რომ საქართველოში, მოსალოდნელია, დაარსდეს რუსული ოკუპაციის მუზეუმი. და ამავდროულად თბილისში იქმნება გმირი განთავისუფლებლის (ბუმის) ქუჩა.

ასე თუ გაგრძელდა, კიდევ რამდენიმე წელიწადი და, ქართველი ახალი თაობა რუსულ ენას სამუდამოდ გამოეთხოვება, თუმცა, თავის დროზე, საქვეყნოდ სახელგანთქმული „თერგდალეულები“

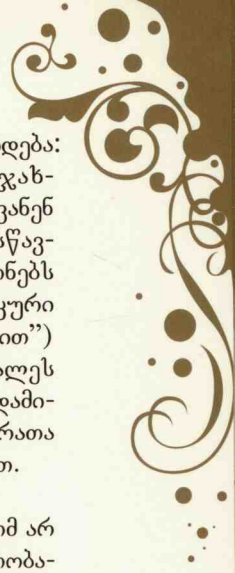

рой, называли себя «тергдалеулеби», то есть «испившие Терек». (Тогда путь в Россию лежал через Терек). Где сейчас эти испившие Терека грузины?

Грузия выбрасывает русский язык, мы выбрасываем вино и «Боржом». Всё это было бы смешно, когда бы не было ужасно. Мне рассказывают, что в некоторых тамошних интел-

სხვაფრივ მსჯელობდნენ, აუცილებლად მიიჩნევდნენ ორი ენის, ორი კულტურის ურთიერთკავშირს. სადღა არიან ახლა ახალი „თერგდალეულები“?

საქართველომ მოისროლა რუსული ენა. რუსეთმა ქართული ღვინო და „ბორჯომი“. სასაცილო იქნებოდა ეს ყველაფერი, სატირალი რომ არ იყოს.

ლიგენტских семьях родители тайно нанимают учителей русского языка, чтобы дети не задохнулись в вареве русофобского патриотизма. Эта картина чем-то напоминает фантастический роман «451⁰ по Фаренгейту», где в стране, запретившей книги, гуманисты заучивали их наизусть, чтобы передать внукам.

Уже сейчас вырастают поколения, которые забудут нашу

მაგრამ თურმე ასეთი რამეც ხდება: ზოგიერთ განათლებულ ოჯახში მშობლები ჩუმ-ჩუმად იყვანენ თურმე რუსული ენის მასწავლებელს, რაც მე მომაგონებს ერთი ცნობილი, ფანტასტიკური რომანის („451 ფარანგეიტი“) ფაბულას: ქვეყანაში აკრძალეს წიგნი, მაგრამ გონიერმა დამიანებმა აღიზეპირეს იგი, რათა შთამომავლობისთვის გადაეცათ.

უკვე მოდის თაობა, არაფერი რომ არ ეცოდინება იმ ჩვენი ურთიერთობა-

обоюдную открытость, готовность воспринимать, впитывать и восхищаться. Уже теперь трудно объяснить молодым людям, что для нас значило грузинское застолье. Поколения нынешние, соблазненные макдоналдсами, забудут это. Столько веков связи не прерывались, и вдруг... Это, пожалуй, одна из самых тяжелых ран, которую нанесла Грузии

გაგება-მეგობრობისა. უკვე ძალზედ რთულია, ამ თაობას გააგებინო, თურას ნიშნავდა ჩვენთვის ქართული სუფრა, უწინარესად თვითონ ქართველი, ცხადია და ქართული თანამეინახობა. მაკონალსებით გამობრუნებულ ახალთაობას წარსული არ აინტერესებს; რა თქმა უნდა, ამაში დღეის ხელიწვლილებას მიუძღვით ბრალი, მაგრამ თუ (დმერთმა ნუ ქნას და) სიძულვილი გახალსურდა, მორჩა და გათავდა, არაფერი მეტად არ გვეშველება. არ გვეშველება

политика ее нынешних руководителей. Если ненависть перейдет в народ, процесс может стать необратимым. Причем для обеих сторон. Человек, привыкший видеть в грузинах не представителей гордых горцев, а «лица кавказской национальности», уже не поймет, о чем я пишу.

არც ჩვენ და არც ქართველებს. კაცი, რომელიც ქართველებს (მთის ამაყ შვილებს) „ლიცა კავკაზსკოი ნაციონალნოსტად“ მიიჩნევს, – ცხადია, ვერ გაიგებს, რაზეც ვსაუბრობ.

მაგრამ მე არც იმაში ვარ დარწმუნებული, რომ ქართველებმა გამონახონ უფრო საყვარელი მეზობელი, რადგან ჩვენეულ

Да и грузины, уверен, другого такого влюбленного не найдут, потому что для этого нужны века истории и особое сочетание звезд. Неужели они надеются, что американцы к ним будут так относиться? Да никогда в жизни!

Американская система может стоять только на американской ментальности. Она предельно рациональна и в качестве рациональной – жестка.

ურთიერთობას საუკუნეობრივი ისტორია განაპირობებს, და გნებავთ, დაიჯერეთ და გნებავთ – არა, – ვარსკვლავთა თავისებური წყობა. ნუთუ ქართველები მართლა იმედოვნებენ, რომ ამერიკელები გაუწვევენ უკეთეს მეზობლობას და მეგობრობას? არა მგონია!

ამერიკული სისტემა მხოლოდ და მხოლოდ ამერიკულ მენტალიტეტს ექვემდებარება, ის ძალზედ რაციონალურია და აქედან გამომდინარე - ზედმეტად მკაცრი და

Просветительские постулаты, на которых она построена, не предполагают множественности вариантов. Чужой образ жизни кажется не иным, а более низким. Существует лишь одна система, лучшая из возможных; все остальные допускаются только под флагом политкорректности, а вовсе не равнозначности и тем более, достоинства.

У русских никогда этого не было. Российские присоединения нигде не означали реформатирования национальных способов жить. Никого не обращали. Специфика российского мировосприятия – в самой культурной пластичности. Именно поэтому американцы не займут наше место в грузинской культуре, как и в нашей никто не займет место грузин.

И то, что сейчас мы теряем, по своим последствиям несравнимо с вином или «боржоми». Торговые убытки еще можно компенсировать. А вековую традицию, тип отношений, готовность любить друг другом – нет. Мы теряем не нефть, не мандарины, даже не безопасность границ (об этом пусть заботятся политики

უხეში. მათი საგანმანათლებლო პოსტულატი, რაზედაც არის დაშენებული მთელი მათი სისტემა, განსხვავებული ვარიანტების არსებობას გამორიცხავს. „გვაქვს უთვალავი ფერთა“, შეგვაგონებდა გენიოსი. ამერიკელებისთვის სხვათა ცხოვრების წეს-ადათი არა მარტო უცხოა და მიუღებელი, არამედ, ძალზედ კნინი და უსასურრი.

რუსეთს ასეთი სისტემა არ გააჩნია. რუსეთი არასოდეს იყო ეროვნულობის მტერი და ძირგამომთხრელი. რუსული მსოფლმხედველობა რუსული კულტურის პლასტიკურობაში მოიხილება. ამიტომაც, ჩემი გაგებით, ამერიკელები ვერასდროს დაიჭერენ საჩვენო ადვილს ქართულ კულტურაში, ისე როგორც სხვა ვერავინ გასწევს ჩვენში ქართული კულტურის მაგიერობას. ხოლო ამჟამად ჩვენ რასაც ჩვენივე უგუნურობით ვკარგავთ, რა მოსატანია იმასთან ღვინო და „ბორჯომი“.

სავაჭრო ურთიერთობა კვლავაც გაიმართება, მაგრამ საუკუნო ტრადიციების მოშლასა და ურთიერთსიყვარულის დაშრეტას, ვაი რომ, არაფერი ეშველება, ჩვენ ვკარგავთ არა მარტო ნავთობსა და ციტრუსებს, არა მხოლოდ საზღვრის უსაფრთხოებას (რაზეც პოლიტიკოსებმა და სამხედროებმა

и военные). Мы теряем то, что невосполнимо. В сердце пустеет место, которое нечем занять. Если будет прервана связь, ни грузины, ни русские уже не будут прежними.

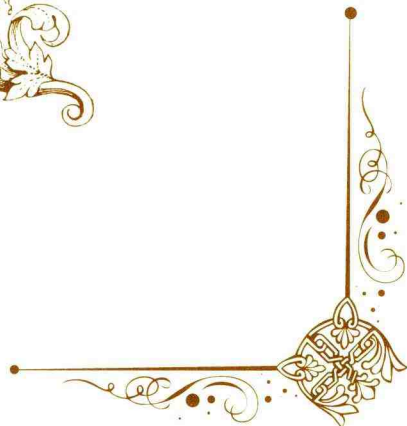
Люди спрашивают: ради чего всё это? Ради сиюминутных выгод, заокеанских подачек и чужих геополитических задач? Ради этого прервать такую фантастическую традицию, зачеркнуть вековые устои – это можно себе представить?

* * *

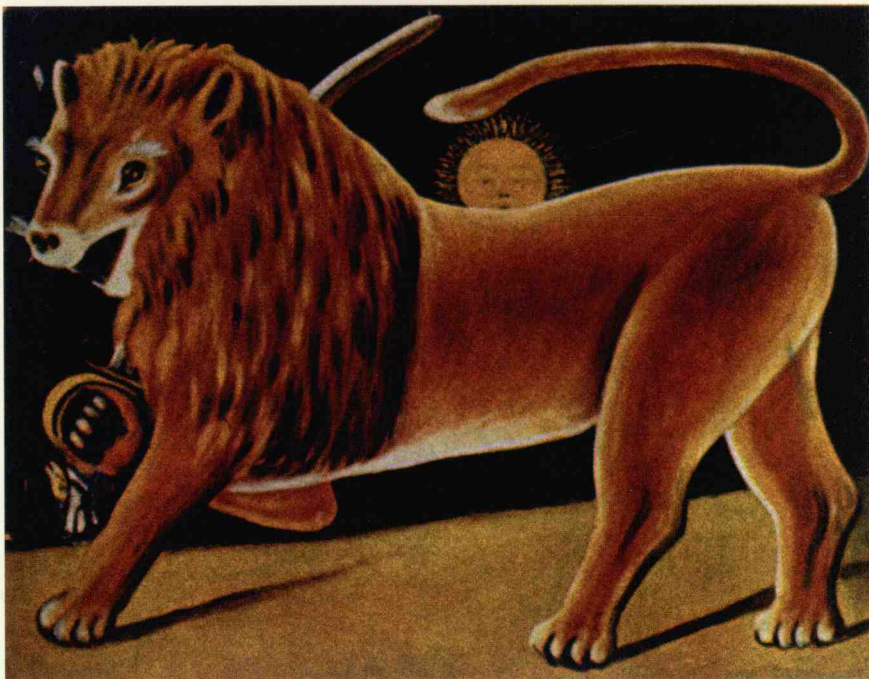
უნდა იფიქრონ), არამედ -
ვკარგავთ იმას, რომლის პოვნაც
წარმოუდგენელია.

გულში იბუდებს სიცარიელე, რასაც
ვერაფერი ამოავსებს. ჩვენი ურთიერ-
ობის გაწყვეტა იმის წინაპირობაა,
რომ ქართველი ვერ იქნება ისეთი,
როგორც იყო, და რუსი ვერ იქნება
ისეთი, როგორც იყო. რა მოიტანა
ასეთმა ვითარებამ? რას ეწირება
ფანტასტიკური ტრადიციები და
საუკუნებრივი თანდგომა?

* * *

Хочу подчеркнуть: я здесь вовсе не спорю с политическим курсом грузинских властей. Хотите помочь заокеанским спонсорам оградить Россию санитарным кордоном – как говорится, без комментариев. История нас рассудит. Но нельзя, исходя из этих сугубо политиканских, сомнительных целей, лишать грузинских мальчиков возможности читать Толстого в подлиннике.

აქვე მინდა აღვნიშნო: საქართველოს ხელისუფლების პოლიტიკაში მე არ ვერევი, გინდათ, ხელი შეუწყოთ ოკიანისგაღმეულ სპონსორებს რუსეთის შემოღობვაში? – ეს თქვენი საქმეა, და, როგორც იტყვიან, კომენტარი ზედმეტია, ისტორია განგ-ვსჯის, მაგრამ განა შეიძლება ასე ჰაიპარად და დაუფიქრებლად წაუართვათ ქართველ ყმაწვილებს ტოლსტოის დედაწიწა წაკითხვის შესაძლებლობა?

სადღეისო და სამერმისო მოთხოვნილება ერთმანეთისაგან უნდა განვასხვაოთ,

Это вопрос политической грамотности – различать между глубинными процессами и сиюминутной необходимостью. Есть актуальный пласт времени: тут стратегии, тактики, выгоды. Тут живут политические обиды, фантомные боли и комплексы. Тут можешь устраивать торговые войны, соединяться в какие-то коалиции, создавать натовский пояс вокруг российских границ, проводить нефтепровод в обход России. Это вещи ужасные, но в историческом плане сиюминутные, политиканские и, извините меня, исправляемые. Торговая война – сегодня она есть, завтра нет.

Но связь между народами живет в другом масштабе и диапазоне, на ином уровне исторической иерархии. Политиканству там не место. Там – память поколений, вековые напластования, традиции межнационального восприятия. Там – время истории. Там «дышат почва и судьба».

* * *

ანუ: როგორც ამბობს ქართული ანდაზა: დღეის კვერცხი და ხვალის ქათამი. დროს მოაქვს თავისი სტრატეგია, ტაქტიკა, უარყოფითი და დადებითი ვითარებანი. შეგვიძლია გაწყვიტო სავაჭრო ურთიერთობა, გაერთიანდე ამა თუ იმ კოალიციაში, მიემხრო ნატოს ჯარების განლაგებას რუსეთის საზღვრებთან, გაიყვანო ნავთობსადენი რუსეთის გვერდის ავლით, რაც უგუნურობის მაგალითი იქნება, მაგრამ ისტორიის ჭრილში მანც წამიერია და მედინი, და აქედან გამომდინარე, მათი გამოსწორება შეიძლება.

სავაჭრო შეხლა-შემოხლა დღეს არის, ხვალ არ იქნება, მაგრამ ერთაშორისი ურთიერთობა სხვა მასშტაბს მოიცავს, სხვა დიაპაზონს, და ისტორიული იერარქიის ძალისხმევით შეიცნობა. პოლიტიკანობას აქ არაფერი ესაქმება, აქ თაობათა ნაფიქრალ-ნააზრევია ჩაკირული, და განსაკუთრებული, ეროვნული მისწრაფებანი და მიმართულებანი. ეს – ისტორიის დროა. და ამ დროში „სუნთქავს ბელი და ილბალი“.

* * *

Можем сказать: ну и ладно. Унас есть своя нефть, обойдемся. Сегодня, в век глобализации, всем не до сантиментов. Нынче – как на всемирном футбольном чемпионате: мелькают народы, культуры, религии. Безлюбый мир не предполагает памяти поколений, патриархальной близости, соседской привязанности. Все заменяется чередой национальных контактов, калейдоскопом межгосударственных взаимодействий в глобальной перспективе.

Что отвечу? Не верю! Весь мировой политический опыт подсказывает, что мир не может регулироваться цинизмом, двойными стандартами, да бомбежками неудобных. Аморализм как этический принцип не может претендовать на всеобщее признание. Народы еще не утратили нравственного чувства, да и вряд ли когда-нибудь потеряют его.

Глобализму, хотим мы того или нет, должна соответствовать новая этика. Кто-то называет ее «абсолютной моралью», имея в виду такую мораль, с нормами которой согласились бы все. Другие говорят о всемирной отзывчивости. В любом случае прагматизму «мировой закулисы» и «войне цивилизаций» нужна нравственная альтернатива – и это не прекрас-

аследяც შეიძლება გული დავიმშვიდოთ: იყოს, რაც არის. ჩვენ საკუთარი ნაცვითობი ვაგვაჩნია, თავს როგორმე ვავითანთ. ან კი, რა დროს სენტიმენტალიზმია, როცა მთელი მსოფლიო გლობალიზაციას ემხრობა, და ერთგვარად მსოფლიო საფეხბურთო ჩემპიონატის სიჭრელეს მოგვაგონებს: ერთმა ნეთშია გათქვეფილი ერები, კულტურა, რელიგია... უსიყვარულოდ მსოფლიო ვერ შეინახავს თაობათა მეხსიერებას, პატრიარქალურ ნათესაობას, სამეზობლო მიჯაჭვულობას, ყველა და ყველაფერი უნდა დაემორჩილოს და დაემონოს უსაზღვრო გლობალიზაციას.

და რა ვიღონოთ? დაუკრათ თავი და დავემონოთ უხილავ მეტატონეს: ორმაგ სტანდარტებს, ამორალიზმს, და ბომბები დაუშინოთ „ურჯუკ“ ერებს, რომელთაც ჩვენგან განსხვავებული აზრი და მიზანი გააჩნიათ, არ გვეპუებიან და არ გვემორჩილებიან, არ გვემონებიან? არა და არა! ამორალიზმი ვერ გახდება ეთიკის წარმმართველი და საყოველთაო აღიარებას ვერ მოიპოვებს. ადამიანებს ჯერ კიდევ გააჩნიათ მორალი და ზნეობა, და ღმერთმა ნუ ქნას, ამორალიზმმა და უზნეობამ გილალოს ამ ცოდვილ მიწაზე.

გლობალიზმს, გვინდა თა არ გვინდა, ახალი ეთიკა უნდა შევავებოთ. მაგანნი ამას „საყოველთაო მორალს“ ეძახიან, ისეთ მორალს, ყველა რომ დაემორჩილება. სხვანი კიდევ მსოფლიო მასშტაბის შეთანხმებაზე მიგვიჩინებენ.

ნოდუშიე, ა ნეობხოდმოსე. ვ პროშლო ვეკე სტაბილნოსე მირა დერჟალასე რავნეოსემ ზლა. ვ ნოვომ მირე, კოტორი სეიჩას სტანოვოსე, ნარდოე პროსტო ვინუჟდენე ბუდუტ ნაიტი ინეე პრინციპე ვზაიმოოტნოშენიე – ნე ნა პროთივოსტანნიე, ნე ნა ვისასივანიე, ნე ნა ვიბრასივანიე თეხ, კტო ვნე სტრატეგოსეკოს ინტერესოს. ტაკ მოჟნო ბოლო სტროიტე გეოპოლიტიკე რანეშე. ტეპერე პრიდესე ისკატი ეტიჩესკიე ოთვთ ნა ვივოს გლობალიზაციე. კაკიმ ბუდეტ ეტოტ ოთვთ, პოკა სკაზატი ტრუდნო. ნო უჟე სეიჩას ეჟნო, კტო ესლი ნე ნაიდე მსოსბოა ვნედრითე ტაკიე ეტიჩესკიე პოსტულატე, კაკ ლობოვი კ ინომუ (ნარდო, ცივილიზაციე) ვ მირე-ოშუენიე პოლიტეოსეკოს ელიტე, მირეოსი ბოინი ნე იზბეჟატი.

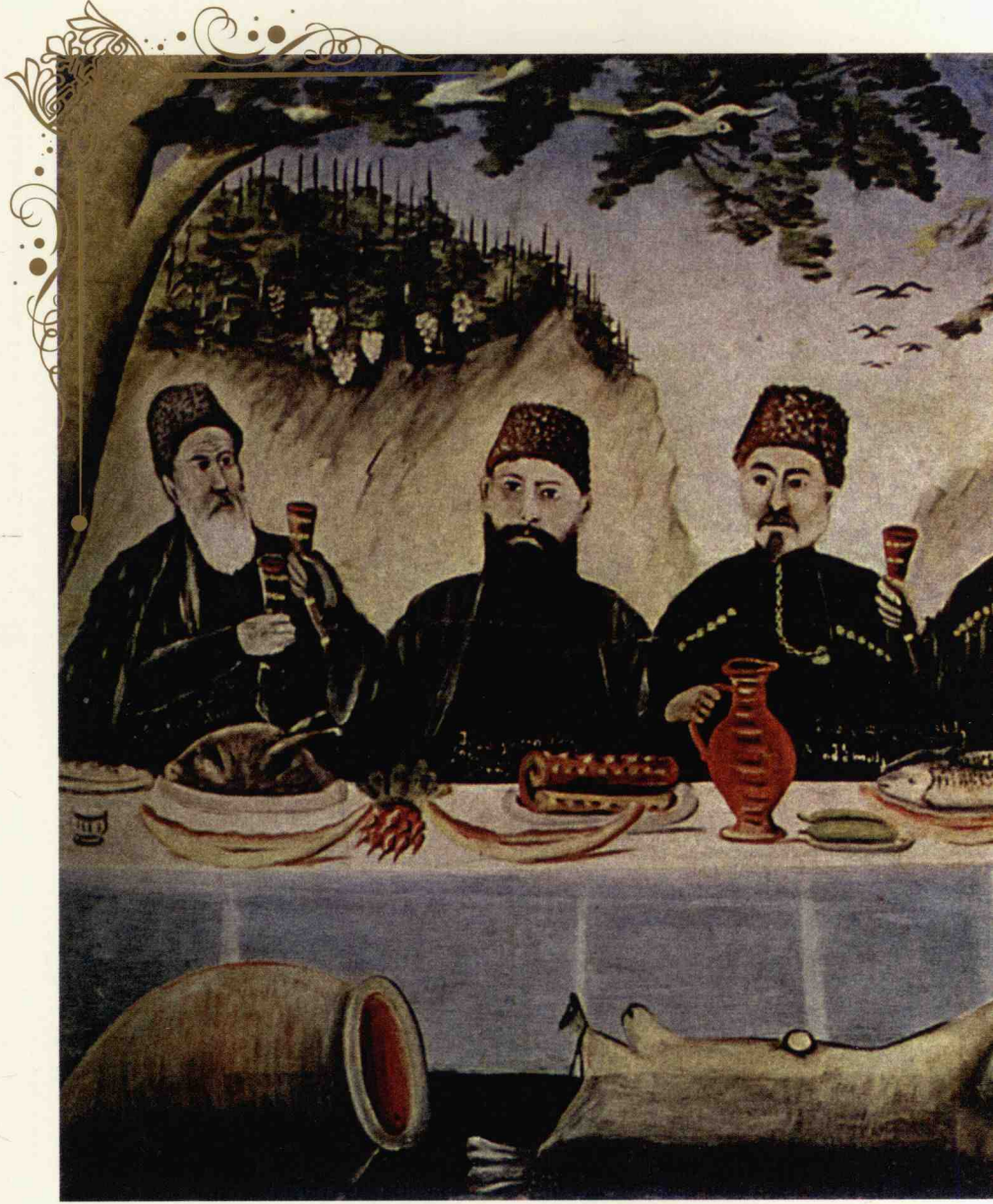
ვ ეტოე პერსპექტივე ტო, კტო ბოლო, – ა ეა უბეჟდენ, კტო ი ესტი – მეჟდუ ნარდოე როსიე ი გრუზიე, ეტო ნე პროშლოე, ა სკორეე ბუდუტე: ერკიე პრემერ მეჟნაციონალნოს ოტნოშენიე, პოსტროენნოს ნე ნა ვიგოდე, ა ნა ლობვი. ილი «ნა ვიგოდე ლობვი», ესლი უჟ ფორმულიროვტი ნოვუე ეტიკე ვ სტარეხ პონეტიეხ. მი სმორელისე დრუგ ვ დრუგა ლობეჟიმ ვზღედომ, ნე დერჟა ნი ზლა, ნი ობიდე, ი ეტო ნელეჟა სბროსიტი ვ ლეტუ ნი ს მეთეხსკოს, ნი ს მოსკოვრეცკოს მოსტა!

* * *

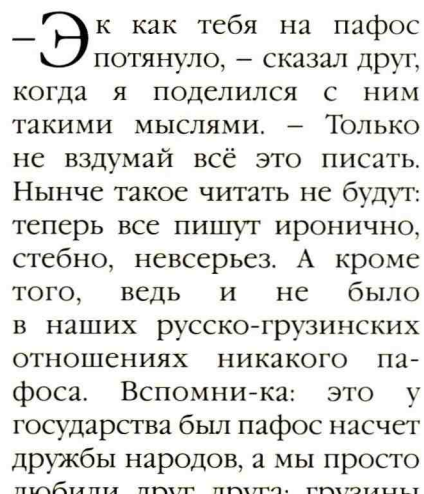
ზნეობრიობას კი ალტერნატივა არ გააჩნია. გასულ საუკუნეში მსოფლიო სტაბილურობას ინარჩუნებდა გამაწონასწორებელი ბოროტების მეშვეობით. ამ ეპოქაში, ეს-ეს არის რომ შემოაბიჯა, ერები იძულებული იქნებიან, გამონახონ არა საპირისპირო, არამედ ერთმანეთთან დამაკავშირებელი ძაფები. ასე უნდა წარმართულიყო გეოპოლიტიკა გასულ საუკუნეშიც. მაგრამ ამჯერად, გლობალიზაციის გამოძახილს ახლებურმა ეთიკამ უნდა უპასუხოს.

როგორი იქნება ეს პასუხი, ჯერ-ჯერობით უცნობია, მაგრამ უკვე იგრძნობა, თუკი დროულად არ გამოენახეთ აუცილებელი ეთიკური პასტულატი, თუკი არ შევიყვარეთ სხვა ერი (გნებავთ მთელი დედა მიწა), მსოფლიო მასშტაბის სასაკალო გველოდება. ის, რაც ჩვენს შორის იყო (დარწმუნებული ვარ, რაც ახლაც არსებობს რუს და ქართველ ერებს შორის), – გარდასული კი არაა, არამედ – მომავალი, რაც დაფუძნებულია არა პირად გამორჩენა-სარგებელზე, არამედ – სიყვარულზე. ვთქვათ, „სიყვარულით მონიჭებულ სარგებელზე“... ჩვენ გვეართიანებდა სიყვარული და არ შეიძლება ეს გაგაყოლოთ ლეთას – არც მეტეხის და არც მოსკოვრეკას ხიდიდან!

* * *

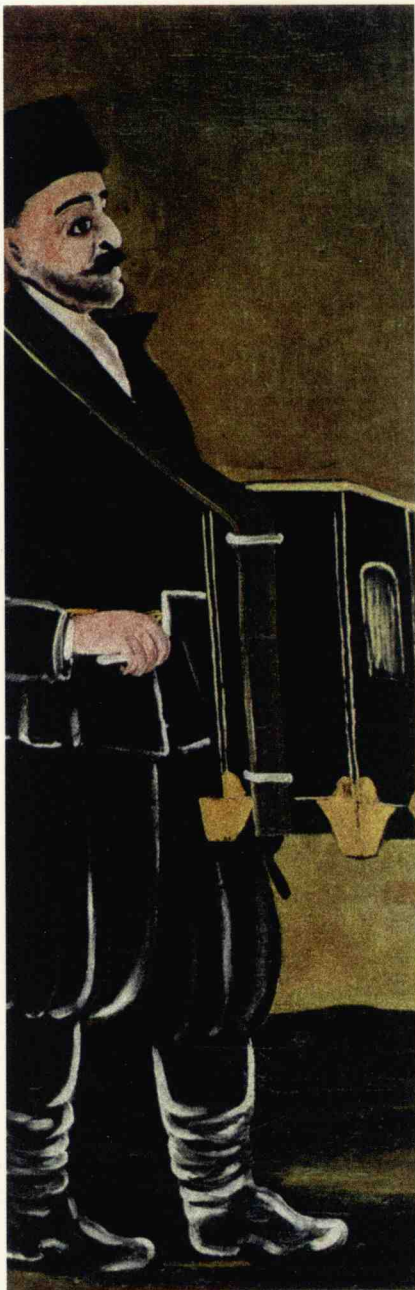

— Э как тебя на пафос потянуло, — сказал друг, когда я поделился с ним такими мыслями. — Только не вздумай всё это писать. Нынче такое читать не будут: теперь все пишут иронично, стебно, невсерьез. А кроме того, ведь и не было в наших русско-грузинских отношениях никакого пафоса. Вспомни-ка: это у государства был пафос насчет дружбы народов, а мы просто любили друг друга: грузины русских, русские — грузин.

И я вспомнил. Вспомнил последний день той первой поездки в Тбилиси. Провели мы его с приятелем в аэропорту — два «молодых специалиста» в первой командировке. Уставшие, полные впечатлений, выполнившие труднейшее задание, но и погулявшие, поистратившиеся вдрызг. На обратный билет наскребли еле-еле, прибыли в аэропорт без копейки в кармане. Впрочем у Иосифа, моего напарника, всё было рассчитано и расписано до секунды: зачем, рассуждал он, деньги, когда в самолете покормят, а там, в Москве доберемся. Родной все-таки город, не пропадем как-нибудь.

- ნამეტანი გაგიტაცა პათოსმა, მითხრა მეგობარმა, ჩემი ფიქრები რომ გავუზიარე. ოლონდაც, ქალაღღზე ნუ გადაიტან და ნუ გამოაქვეყნებო მირჩია. ახლა მსგავსი ნაწერის კითხვის დრო არ არისო, ახლა ირონიაა მოდაში, დაცინვა, ხითხითი. ესეც რომ არ იყოს რუსულ-ქართულ ურთიერთობას პათოსი არ უხდება. სახელმწიფოს გააჩნდა პათოსი (ხალხთა მეგობრობა), ჩვენ კი უბრალოდ გვიყვარდა ერთმანეთი – რუსს – ქართველი, ქართველს – რუსი. და მე მომაგონდა...

მომაგონდა თბილისში გატარებული ბოლო დღე. მთელი სიგრძე-სიგანით. თან მახლდა ჩემი კბილა მეგობარი, ჩემსავით „ახალგაზრდა სპეციალისტი“. მთელი ქალაქი მოვიარეთ, დავიღალეთ, და გვამძიმა უამრავმა ახალ-ახალმა შთაბეჭდილებამ, მაგიერში ჯიბე შეგვიმსუბუქდა, ძლივს-ძლივობით მოვიფხიკეთ ბილეთის ფული. აეროპორტში კი უგროშოდ მივედი: რა ჭირად გვინდა ფული, მითხრა მეგობარმა, თვითმფრინავში დაგვაპურებენ, ჩავაღწევთ მოსკოვამდე. მშობლიურ ქალაქში კი, რა უნდა გაგვიჭირდეს.

Но человек, как говорится, предполагает, а жизнь, особенно в Грузии, – она порой так располагает, что и не знаешь, зачем тебе дана способность предполагать. Объявляют по радио: мол, воздушный лайнер задерживается. На два часа. Затем еще на два. Потом просят пассажиров не беспокоиться. Ну мы-то, положим, не беспокоимся, но организм-то все-таки молодой. Начинает, как говорится, подсасывать. Вначале под ложечкой, затем поднимается сухость до горла, потом спускается в ноги, после чего снова вверх, легкое головокружение. Короче, когда через сутки, отлежав все бока на жестких скамейках, мы снова услышали по радио предложение подождать, я припомнил уже весь набор ощущений, знакомых по голодному военному детству. До предобморочного, конечно, еще не дошло, но окружающее пространство периодически смазывалось и плыло, потом восстанавливалось, однако всё реже.

კაცი ბჭობდა და ღმერთი იცინოდაო. საქართველოში ყოფნაცხოვრება ისე განგაწყობს ხოლმე, რომ არ იცი, საიდან მოდის ასეთი განწყობა, ყველაფერი ხდება ბუნებრივად, ძალდაუტანებლად, და შენ უკვე შენ არ ხარ, ეს რალაც შენზე მეტია და უთქმელი.

რადიოში გამოაცხადეს: საჰაერო ლაინერი იგვიანებს. ორი საათით. მერე კიდევ: ორი საათით. მგზავრებს აფრთხილებენ, არ ინერვიულონ. კარგი და პატიოსანი. არ ვინერვიულებთ, მაგრამ ახალგაზრდა ორგანიზმი დაგიჯერებს?

კარგა ხანი გავიდა. მოგვშივდა. სახსარი კი, როგორც ვთქვი, არ გაგვაჩნია. ჯიბეში გახვრეტილი შაურიც კი არ გვიჭყავის. ხის სკამზე წოლით გვერდები აგვტკივდა. წამოვდგებით ფეხები გვეკეცება, არ გვემორჩილება, და ერთხელაც რომ გამოაცხადეს ლაინერი იგვიანებსო, თვალწინ დამიდგა დიდი ომიანობა და ჩემი მშვიერი ბავშვობა, ამტკივდა თავი და სიმწრის ნაპერწკლებით ამევსო თვალები, წაქანდა და წაბარბაცდა რეალური სამყარო...

И тут, среди этих голодных наплывов, словно виденье, невеста откуда материализовалась странная фигура. Вся в черном, худющая, чуть скрюченная, да еще с помелом в руке. Она напоминала какое-то фантастическое существо из книжной иллюстрации, но кого именно, так и не вспомнил.

– Ребята, – сказала видение трескучим голосом, – идем! Не очень соображая, что происходит, мы, разумеется, поднялись со своих мест, поплелись за странной женщиной. Вышли из здания аэропорта, куда-то заковы-

да უცებ საიდანღაც, როგორღაც თვალწინ ამესახა უცნაური ფიგურა: შავებით შემოსილი დედაკაცი, გამხდარი, გალუული, ხელში ცოცხითა და ვედროთი, რამაც რომელიღაც ფანტასტიკური წიგნის ილუსტრაცია მომაგონა.

– აბა, ბიჭებო, ცოცხლად, გამოძევებით, – თქვა მან. გავეყვით უცნაურ დედაკაცს. წავლასლასდით. მივადექით ერთ ციცქინა ფარდულს. ქალმა გააღო ფარდულის კარი, შევიდა და მოკლე ხანში ხელებდამშვენებული გამოჩნდა: ქალს ხელებში ორი ბოთლი „ბორჯომი“ და ორი თავი პური ეჭირა.

ляли, пока не оказались у крошечного строения, которое она стала отпирать каким-то ржавым ключом. Потом скрылась в глубине, пошуршала, побряхтела и наконец снова опредметилась, держа в руках две бутылки боржомом с буханкой хлеба.

– Больше ничего нет, – пояснила она, сделав специфически грузинский жест для ясности. С какой скоростью мы уплетали буханку, запивая водой, объяснять, полагаю, не надо. Жаль, не было представителей книги Гиннеса: рекорд по поеданию буханок взяли бы точно. А женщина смотрела и улыбалась.

– А то убираюсь тут, – пояснила она, – смотрю: второй день не едите...

С тех пор прошло без малого пятьдесят лет. Но тот вечер, ту грузинку-уборщицу, тот вкус боржомом с хлебом отпечатался на всю жизнь как одно из ярчайших переживаний. Даже не знаю, как его охарактеризовать: сказать, что ничего вкуснее никогда не ел? Это банально, да и дело не в том.

როგორი სისწრაფით გაკანად-გურეთ პური და ბორჯომი, მეტად რომ არ ითქვას, გინესის წიგნს დაამშვენებდა.

ქალი იდგა და გვილიმოდა. იმ დროიდან მოკიდებული თითქმის ნახევარი საუკუნე გავიდა, მაგრამ ის საღამო და ის ქართველი ქალი, იმ პურისა და იმ ბორჯომის სურნელი და გემო მთელი ცხოვრება თან დამყვება. არაფერი ცხოვრებაში უკეთესი არ მიგემნია-მეთქი, რომ ვთქვა, რა გამოვსა? და არც ვაპბობ. სახარება გვეუბნება: მაღალი ღმერთი უფრო მეტად აფასებს ქვრივ-ოხრის (უპოვარის).

Где-то в Евангелии говорится: «Бог больше ценит пожертвование не того, кто много имеет, а того, кто сам нуждается, делясь последним». И хотя мы не боги, но в этом отношении, думаю, точно созданы по образу и подобию. Потому что сколько уж я получал за жизнь ценнейших подарков, принимая и с радостью, и с признательностью, – но такой горячей волны благодарности, истекающей прямо из сердца, как к той бедной грузинке, не испытывал, кажется, ни к кому. Так что и вправду: причем тут пафос. Просто любовь.

შემოწირულს, ვიდრე ქონებიერის მიერ გაღებულს. ღმერთამდე შორია, მაგრამ, როგორც იგივე სახარება გვეუბნება, ჩვენც ხომ მისი მსგავსი და ანაგება ვართ. მგს აქეთ, ბევრი ძღვენი და საჩუქარი მიმიღია სიხარულითა და აღტაცებით, მაგრამ მსგავსი მადლიერების გრძნობა, რაც იმ ქართველმა მანდილოსანმა მომანიჭა, არსად, არასდროს და არავისადმი არ მქონია. და რა შუაშია აქ მართლადცდა, პათოსი? ამას, უბრალოდ, სიყვარული ეწოდება. თარგმნა მურმან ჯგუბურიაძე.

ОТ ПЕРЕВОДЧИКА:

- Ты его помнишь?
- А то!
- Каков человек был?
- А то!

Как в этом стихотворении М. Мачавариани, так и у Ю. Лужкова скупое «А то!» обретает широкий масштаб. Так бережливо пользуются словом в деревне. Так скупко потребляют там воду: опускают ведро в колодец и берут столько, сколько потребно и обязательно (по тому же закону, как в стихах должны быть лишь обязательные слова). Ибо знают: если ведро до краев переполнишь, оно будет биться о стенки, и полетят вниз соринки, и помутнеет вода, чтобы только со временем снова стать чистой...

Соринки, возможно, найдутся и в этом моем тексте (сколько читателей, столько мнений), но думаю, вода из лужковского колодца чиста и светла. Там правда чистой воды, а чистая правда, как говорит Архимандрит Рафаэл, – там где Христос, что значит: любовь.

Любовью пропитано всё эссе Лужкова, любовью к Грузии, к Тбилиси, к жителям нашей столицы – к писателю, строителю, банщику (мекисе), о котором говорится в рассказе. В нем это главное – слово о любви. «Просто – любовь», как пишет в конце рассказа автор. Я всё ждал увидеть всенародно известную строчку Пушкина «Любви все возрасты покорны» (ведь рассказ об этом), но она слишком известна, а значит, мешала бы нам настроиться на то новое, что хочет сказать автор. Достаточно было напомнить нам высказывания иных авторитетов (Аристотель, Данте), к которым очень близко подходит изречение Галактиона: «Без любви и солнце не горит на небе».

Итак, любовь – основа основ. Любящий муж отправляется к любящей жене. Но на этом любовь в произведении не кончается, а распространяется на огромные пространства. Дальше говорится, как любили и как должны любить друг друга наши народы. Ведь любовь не исчерпывается, она неисчерпаема по определению. Она не ходит по земле, не умещается здесь, а небо неизмеримо, небо – вечно. Не будет нас, но будет небо и будет любовь. Мы не можем пришить себя к небу, и коли все смертны, до чего неразумно стремиться к войне.

Мурман Джгубурия

მთარგმნელისგან:

- პეტრუმა გახსოვს?
- აპა!
- რა კაცი იყო!
- აპა!

როგორც მმაჭავარიანის ლექსში, აქაც ეს „აპა!“ ვრცელი მასტაბის მომცველია. ასე ხელმომჭირნედ იხარჯება სოფელში სიტყვა. ასე ხელმომჭირნედ იხარჯება სოფელში ჭის წყალი: ჩაუშვებენ ჭაში ვედროს და იმდენი ამოაქვთ, რაც საიმდროოდ არის საჭირო, აუცილებელი („ლექსში უნდა იყოს მხოლოდ აუცილებელი სიტყვა“). თანაც ვედრო რომ პირამდე გააპიპინო, მძიმდება ცხადია და ამოღებისას წყალი გელვრება, ვედრო ეხახუნება ჭის გვერდებს და წყალი იღვრება და რაც საგულისხმოა, კედლებიდან ჩამოყრილი ხვინჭა ცვივა ჭის ფსკერზე და იმღვრება წყალი, რასაც გარკვეული დრო სჭირდება, რათა დაიწმინდოს...

აქვე ვიტყვი: ხვინჭები ამ ნაწარმოებსაც ახლავს იქნება (რამდენი მკითხველიცაა, იმდენი აზრია), მაგრამ, ჩემი გაგებით, მეტი წილი ლუჯოვისეული ჭიდან ამოღებული წყლისა, კამკამა და კრიალა, სუფთა ანუ: წმინდა წყლის სიმართლეა. სიმართლე კი იქაა, როგორც გვეუბნება არქიმანდრიტი რაფაელი, სადაც ქრისტეა - რაც სიყვარულს ნიშნავს.

სიყვარულითაა გაუღენთილი ეს ნაწარმოები, საქართველოს სიყვარულით, მისი დედაქალაქის, მისი მცხოვრებლების სიყვარულით. ქართველი იქნება იგი თუ სომეხი ან აზარბაიჯანელი, მწერალი თუ ხელოსანი, პედაგოგი თუ... მექსიე. სცორედ ამ პროფესიისა ამ მონაყოლის ერთ-ერთი მთავარი გმირი. მისი უმთავრესი საგანი კი სიყვარულია. „უბრალოდ - სიყვარული“, როგორც წერს ამ მოთხრობის ფინალში მისი ავტორი. „სიყვარულს ჰმონებს ასაკი ყველა“. ხომ არ შეიძლება ავტორს არ ხსომებოდა პუშკინის ეს საყოველთაოდ ცნობილი გამონათქვამი, მაგრამ, რატომღაც არ მოიხსენია, თუმცა, სხვა დიდი ავტორიტეტების გამონათქვამი შეგვახსენა (არისტოტელე, დანტე), რომელთაც ძლიერ ენათესავება გალაქტიონისეული ფრაზა: „უსიყვარულოდ მზე არ სუფევს ცის კამარაზე“...

სიყვარულია ყველაფრის თავი და თავი. როგორც დაინახეთ, მოსიყვარულე ქმარი გადაყვა თავის მოსიყვარულე ცოლს. მაგრამ ამ ნაწარმოებში სიყვარული კონკრეტულად სცილდება და სხვა სივრცეს ეუფლება. საუბარია იმაზე, თუ როგორ უყვართ და როგორ უყვარდათ ერებს ერთმანეთი. საუბარია იმაზე, რომ ასეთი სიყვარულის გაწვევტა არ იქნება, ეს სიყვარული მიწაზე არ დადის, მიწაზე არ ეტყვა, ცა კი საერთოა და უსაზღვრო, მარადიული. ჩვენ არ ვიქნებით მაგრამ ცა იკნება, სიყვარული იკნება, ცას ვერ გამოვეკვრებით, ყველანი მოკვდავნი ვართ, რატომ უნდა გააზალოთ ომი ერთმანეთთან, რატომ არ უნდა შევიწყნართ ერთმანეთი.

მურმან ჯგუბურია

ББК 63.3 (2)
УДК 94 [(47+57)+479.22]
Л83

Русский текст опубликован
15 сентября 2006 г. в газете
«Московский комсомолец»

Грузинский перевод:
«Литератури Сакартвело»
1 декабря 2006 г.

რუსული ტექსტი გამოქვეყნებული
2006 წლის 15 სექტემბერს, გაზეთ
„მოსკოკსკი ვაჰსამოლეცში“

ქართული თარგმანი: „ლიტერ-
ატურული საქრთველო“ 2006 წლის
1 დეკემბერს.

а так же

Редактор русского текста:
Леонид Невлер

Перевод:
Мурман Джгубурия

Руководитель проекта:
Ирина Гордина

© Ю.М. Лужков
© М. Джгубурия, перевод,
все права защищены.

Москва, 2007, тираж 5000 экз.
Дизайн, верстка «Медиа Репаблик». Издано при участии «Грошев-Принт»
Иллюстрации – Нико Пиросмани.

